

Trappsteg mot himlen
– Sveriges ambassad i Tokyo

HEDVIG HEDQVIST, *Frilansjournalist*

Som en trappa mot himlen svänger sig den svenska ambassadanläggningen i Tokyo i en mjuk kurva från markplanet upp till nio våningars höjd. Solens vandring över himlavalvet har fått styra byggnadens utformning eftersom de hårda japanska byggnadsreglerna förbjuder nya hus att skugga intilliggande hus och trädgårdar.

I ARKITEKTURGUIDER över Tokyo finns Sveriges ambassad med som enda utländska beskickning. Japanerna uppskattar det granitröda bågformade huset som speglar solens gång. Inte sällan ser man passerande japaner som fotograferar byggnaden, gärna med någon bekant uppställd utanför grinden för att relatera till motivets mänskliga skala.

Den svenska återhållsamheten i uttrycket och kvalitén i materialbehandlingen inger trygghet – får japanerna att känna sig hemma samtidigt som det naturligtvis finns en attraktion i ett formspråk som har omisskännliga rötter i ett annat och fjärran land, förklarar en besökare.

Mot gatan inleder byggnaden med en låg profil som stegras allteftersom bågen svänger. Till slut når den hela åtta våningars höjd. På husets baksida öppnar sig bågen mot den gröna parken.

Ambassaden är ritad av arkitekten professor Michael Granit i samarbete med japanske kollegan Yoshito Katoh.

– Japansk stadsplanering skiljer sig mycket från svensk, förklarar Michael Granit och visar på den runda formen som också följer förslaget i den lokala stadsplanen. Man anger inte någon maximal höjd utan hur stor fasadytan får vara mot gatan. Volymen begränsas inte bara av hur mycket skugga byggnaden kastar utan även av hur mycket skugga som faller på grannfastigheterna.

Den 11 000 kvadratmeter stora anläggningen invigdes 1991 och har blivit ett av de mest lyckade exemplen på en beskickning som rymmer alla komponenter: kansli, residens, auditorium, utställningshall, fritidsaktiviteter och bostäder.

Ambassaden har blivit ett uppskattat centrum för svenskar i Tokyo och ett nav för flera olika intressenters verksamhet.

Utställningshallen och auditoriet i omedelbar anslutning till entrén har också skapat möjligheter att bjuda på olika kulturevenemang.

Auditoriet kan med relativt enkla grepp byggas om till teaterscen. Här har man bland annat kunnat bjuda på Strindbergsuppsättningar.

EN LUKRATIV AFFÄR

Husets historia är både intressant och imponerande, ett exempel på en nästan oförskämt lyckad svensk affär, som när den avgjordes väckte stor uppmärksamhet i både svensk och japansk press – en luftaffär som inbringade 1,2 miljarder kronor. Få av Byggnadsstyrelsens investeringar har kunnat utnyttjas så lukrativt. Mest förutseende i sammanhanget var nog den grupp svenska affärsmän som på 1930-talet var missnöjda med den svenska representationen i Japan och samlade in nästan en halv miljon kronor för att staten skulle kunna köpa en tomt i Roppongi, Tokyo. Professor Nils Ahrbom fick uppdraget att rita ambassaden och han reste till Tokyo 1955 för att inspektera tomten. Med sig i bagaget hade han redan en skiss som var godkänd av Byggnadsstyrelsen och Utrikesdepartementet. I trädgården fanns några mycket gamla och numera kulturminnesmärkta ginkoträd som fick styra byggnadernas placering. Den första ambassaden invigdes 1959.

I takt med den expansiva ekonomiska utvecklingen i Japan steg markpriserna avsevärt i detta centrala område som var ganska glest bebyggt. I mitten av 1980-talet kontaktades ambassaden av grannen Mori Building Development Co Ltd som är ett av Japans största fastighetsföretag. Man ville diskutera en förnyelse av området, göra en mer ekonomisk exploatering med integrering av bostäder och kontor enligt Tokyos stadplaneprogram. För att genomföra detta och ändå behålla parkkaraktären krävdes vissa ingrepp. Den svenska beskickningen låg delvis i vägen för den tänkta nya planen. Mori Building erbjöd svenska staten 1,2 miljarder kronor för att överta en större del av trädgården inklusive de historiska träden för att

låta detta bli en del av en park och ett gångstråk i anslutning till deras planerade kontorsskrapa och höga bostadshus.

KULTURELL EMPATI

Uppgåelsen innebar att ambassaden måste rivras och en ny uppföras bredvid. Som arkitekt för den nya ambassadbyggnaden anlätades professor Michael Granit, som från svensk sida hade deltagit i diskussionerna i stadsplanefrågan. Som japansk samarbetspartner anlätades arkitekten Yoshito Katoh från Irie Miyake Architects. Alla ritningar översattes till japanska, dialogen fungerade väl men den för Granits del viktigare samarbetspartnern för byggnadens, trädgårdens och terrassernas gestaltning var skulptören Sivert Lindblom. Hans underfundigt profilerade skulpturer och urnor bidrar till en sympatiskt lågmäld dialog med omgivningen – förstärker känslan av att här finns en kulturell empati även om det också blev en och annan missuppfattning.

Mellan gatan och entréerna till kansli, residens och bostäder är gården stensatt med små gatstenar i ett mönster som associerar till solfjädrar.

Visionen var att skapa en kontrast mellan fasadens röda Vångagranit och den klassiskt mörka grå gatstenen som en svensk hälsning, beskriver Michael Granit. Men det japanska byggföretaget hade inte denna referens och beställde inhemska ljusst grå stenar.

SOM EN VILLA I EN JAPANSK TRÄDGÅRD

Kansliet med handelsavdelning och kontor för tekniska attachéer är inrymt i entréplanet och på plan 2. Miljön är präglad av den svenska standard som utvecklades i samband med ombyggnaden av Riksdagshuset. I sammanträdesrummet samlas man kring ett runt bord enligt känd modell från maktens boningar i Stockholm. Margareta Hallek har gjort en röd textil utsmyckning. Som kontrast mot den och fasadens röda sten har Kicken Ericson skapat en matta med grönt och jordfärgat mönster. En matta som används i alla rum med olika resultat.

Residenset är omgivet av en terrassträdgård i vilken ingår en liten kulturbro över till en japansk trädgård. Ambassadörsbostaden ligger som en tvåplansvilla ovanpå kansliets två våningar. Gränsen mellan den privata delen och den representativa är en motsols svängd trappa. Exteriört ser man trappan i 'villans' ovala

Ambassadkomplexet innehåller både kansli, residens och personalbostäder. Den villalikhande byggnaden i förgrunden är en del av residenset medan byggnaden i bakgrunden innehåller bostäder av olika slag.

takparti. De övriga 25 personalbostäderna ligger sedan i den svängda stigande byggnadskroppen på plan fyra till sju. Utmärkande för samtliga bostäder är systemet av synliga eller osynliga bärande pelare. Deras uppgift är att stärka konstruktionen för att undvika risk för ras vid en eventuell jordbävning. Tokyo har drabbats och föreskrifterna är självklart mycket stränga.

I residensets representativa del är dessa pelare inbyggda i väggarna – i den kvadratiske salongens väggar och i matsalens fyra hörnor.

Residenset når man via en egen ingång där Axel Munthes stora vävnad *Dalagång* ger besökaren en introduktion till en miljö som elegant sammanfattar sju decenniers svensk inredningskonst – från 20-ta-

lets nyklassicism till det sena 80-talets behärskade postmodernism. Transporten till och från det tredje våningsplanet sker med hissar. Hallen som möter med väggar klädda med masurbjörkpaneler har i sin förlängning en utblick genom atriet och den lilla matsalen till terrassen.

SPATIÖS INTERIÖR MED SAMTIDSKONST

Salongen har samma mått som den stora salongen på Ulriksdals slott. Inredningsarkitekten Mats Jacobson har ansvarat för inredningen. Det nästan kvadratiske rummet har möblerats med tre 'öar', fyra sittgrupper samlade runt låga bord och mellan dem en spatiös rymd som genom de stora glasörrarna även inkorporerar uterummet – terrassen. Kicken Ericson har specialkomponerat en matta till rum-

met med ett stramt trompe-l'oeilmönster. Möbleringen följer i övrigt ett känt mönster med mjuka soffor från Svenskt Tenn och stramare soffor av Lars och Pi Norinder samt en moderniserad version av den så kallade Gripsholmsstolen. Konsten har ett liknande spann från Einar Jolins *Stockholmsmotiv*, Felix Hatz *Vissnande solrosor*, Hans Vikstens *Ljussegel* till Barbro Linds *Segelbåt i vik*. Här finns också ett urval av samtida glaskonst av namnkunniga formgivare från Orrefors, KostaBoda och Skruf.

Som intim kontrast till den stora salongen fungerar biblioteket med sina bokhyllklädda väggar och sin Mariebergskakelugn. I direkt anslutning till biblioteket ligger den vitputsade hallen med den svängda trappan upp till privatbostaden.

Den stora matsalen är möblerad med det klassiska möblemanget, Lennart Janssons matsalsmöbel. Bellman gestaltad av Peter Dahl ger rummet esprit. En stor applikation med motiv ur *Mowitz blåste en konsert* dominerar scenen och valda delar ur litografiserien Bellman fyller i den anekdotiskt konstnärliga utsmyckningen. Sviten fyller perfekt funktionen som samtalsämne och underlättar kommunikation för ett värdfolk som inte sällan möter sina gäster här för första gången.

Kicken Ericson har ritat mattorna som här mer dämpat bidrar till rummets dignitet.

Den lilla matsalen i mellanrummet mellan salong och den stora matsalen har en uttalat intim och samtidigt luftig karaktär. Rummets två glasväggar, den ena mot terrassen och den andra mot ariet, och Åke Pallarps keramiska väggar ger en känsla av glasveranda.

POOL OCH FRITIDSANLÄGGNINGAR

Personalbostäderna får högt betyg. För de flesta utsända ska de fungera både som familjebostad och vara en plattform för representation. Närheten är en trygghet samtidigt som man kan välja att avstå från gemenskapen. Eventuell nackdel är att just närheten i kombination med pressat arbetsschema inte ger så mycket utrymme att upptäcka världen utanför.

Till gemenskapen i huset bidrar den stora fritidsanläggningen som till en del även används av folk utanför huset. För de boende är den en strålande attraktion i sällskapslivet. Att vara medlem i en klubb med tillgång till pool är dyrt i Ja-

Överst. Stora salongen, möblerad med klassiska samtidsmöbler, har samma proportioner som det stora vardagsrummet på Ulriksdals slott utanför Stockholm.

ovan. Residenset högt upp i byggnaden omges på sin terrass av en lummig trädgård med slingrande gångar.

pan. Därför är det populärt att kunna bjuda in vänner till måltider kombinerade med bad.

Det finns en övre och en nedre källare som båda innehåller olika delar av den generösa rekreationsanläggningen. Poolen ligger i souterrängplanet och omges av ett teakdäck. Den har direkt utgång till en egen liten trädgård. Här finns också det japanska badet och en bastu.

Trädgårdskänslan förstärks av Åke Pallarps marmorerade gröna väggmålningar och spaljédekorationen på de kakelklädda pelarna.

I den nedre källaren finns förutom garage också en populär squashhall – en uppskattad plattform för andra kreativa utmaningar inom ramen för svenska och japanska förbindelser. **KV**